

FAKSIMILE: Illustrasjon fra «Slagkraft», som viser ideer til bagasje med utgangspunkt i en overdrevent tung sekk.

Du kan bli kreativ

Det er ikke så vanskelig. Alle kan bli kreative. Også du. Ordene kommer fra en ekspert på området, fra en mann som ønsker absurde ideer velkommen.

AV BÅRD ANDERSSON

Biofysikeren som tok doktorgrad i kreativitet ved NTNU tror ikke på at det bare finnes ett riktig svar for hvordan vi skal fungere kreativt.

– Det finnes mange riktige svar og mange gode metoder man kan bruke for å komme fram til spennende løsninger, sier Erik Lerdahl.

Han sier at valget av fremgangsmåte vil avhenge av prosjektet og hva man vil oppnå. Han savnet større profesjonalitet og økt kunnskap og kompetanse. Det er så mange myter og fordommer som virrer rundt emnene kreativitet og innovasjon, og arbeidet på området er preget av tilfeldigheter.

– Siden det er lite kompetanse på feltet, kan mange lett bli «småkonger», sier han.

Lerdahl har med boken «Slagkraft» ønsket å brette ut feltet kreativitet og vise rikdommen av metoder som finnes, og hvordan de ulike metoder henger sammen.

– Jeg har gruppert metoder inn i hovedkategorier. Idéutvikling er så vanvittig mye mer enn brainstorming, sier han.

Grunnleggende prinsipper

Erik Lerdahl er tilhenger av å skifte mellom ulike metoder. For ham er det viktigst at man er tro mot de grunnleggende prinsippene man formulerer. Har man bare én innfallsvinkel til oppgaven, låser man seg fort fast, hevder han.

– En styrke jeg har er at jeg har en evne til å se prinsippene bak metodene, slik at jeg ikke bare lister opp uendelig med metoder, men kan heller formulere noen grunnleggende prinsipper.

Han poengterer at det finnes en del grunnleggende prinsipper bak de fleste metoder. Og han tror på å skifte mellom ulike metoder.

– Nøkkelord er veksling og skiftning i tilnærming og perspektiv, man låser seg fort

SLAGKRAFT: Boka fungerer som en håndbok i idéutvikling.

fast hvis man bare har en innfallsvinkel til oppgaven, sier Lerdahl. (Se rammesaken.)

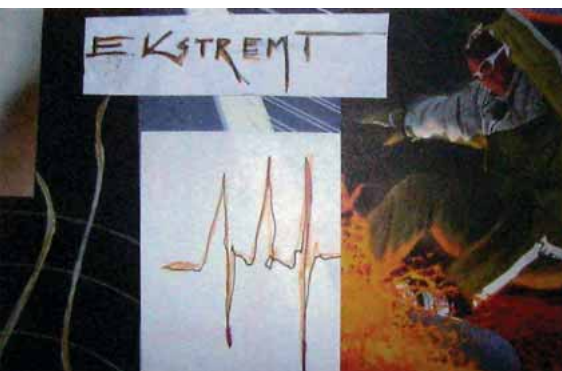
Prosesser

Lerdahl mener at ledere har mye igjen for å ta i bruk hans forskning. Han mener det er viktig i organisasjonsutvikling å få løftet den kreative kompetansen i organisasjonene.

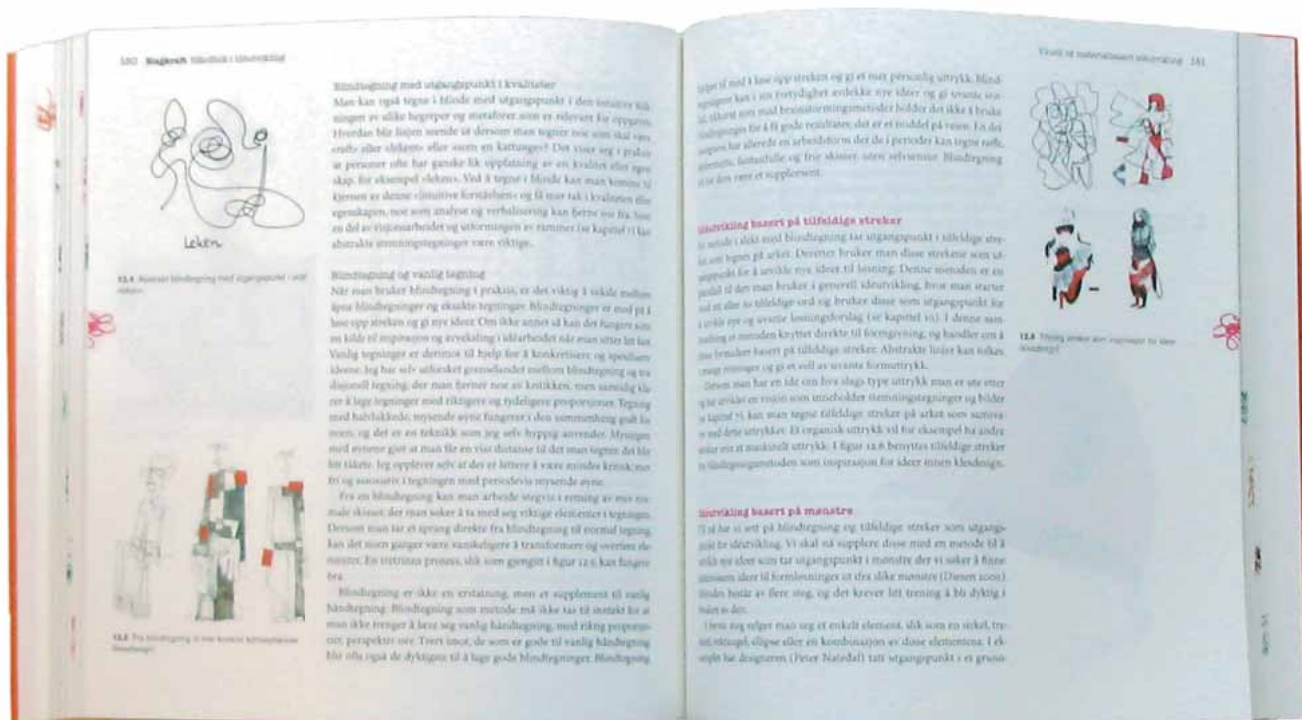
– Noen i organisasjonen må kunne lede møter og prosesser. Det er så vanvittig mye ineffektiv møtekultur i organisasjoner i dag, sier han.

Det går ifølge Lerdahl an å lede et møte med enkle prosessverktøy slik at resultatet fra møtet blir langt bedre. Disse må trenes opp og få den rollen i organisasjonen. Det handler også om å løfte den kreative kompetansen i organisasjonen, totalt sett, det holder ikke at bare noen få tenker på hvordan man får til best mulig møter og idéutvekslinger. Det handler om organisasjonsutvikling.

Ledere må også prioritere idéarbeid og legge til rette for det, mener Lerdahl.

FAKSIMILE: Illustrasjon fra «Slagkraft», som viser ord, bilde og stemningstegning som del av uttrykket.

Fremgangsmåte

■ Skift mellom å arbeide med abstrakte verdier og konkrete ideer.

– Hvis du for eksempel skal utvikle en lommekniv, handler det på et abstrakt nivå om å få tak i verdier eller ønskede kvaliteter for et nytt produkt, for eksempel: robust, fleksibel, slank, elegant, handig, skarp, trygg. Når du arbeider med konkrete ideer, handler det blant annet om ulike løsninger som gjør kniven trygg i bruk. Det kan være ulike sikkerhetsmekanismer som beskytter mot et skarpt knivblad.

■ Veksle mellom å ta ting til det ekstreme, og å gjøre det velkjente igjen.

– Med lommekniven som eksempel kan du ta ekstreme utgangspunkt som at kniven blir en liten ball i lommen. Ut ifra dette utgangspunktet utvikler du ideer, for eksempel kan kniven integreres i jakken slik at man kan ta den ut enkelt og raskt.

– Dette er knyttet til tankegangen om å fremmedgjøre og så gjøre kjent. Vi tvinger tanken på andre spor. Hvis du skal utvikle en kniv, kan du ta et fremmedelement og bruke det bevisst som inspirasjon opp mot kniven. Hvis vi for eksempel bruker lykt som fremmedelement, kan du tenke deg en kniv som har en lyskilde integrert, slik at du kan kutte selv når det er mørkt.

■ Skift mellom å arbeide i bredde med mange ideer, og i dybden med få ideer.

– Når du arbeider i dybden handler det om å utforske en bestemt idé. I kniveksempelen handler det om å utforske hvor kniven skal integreres på jakken. Kniven kan festes med borrelås, man kan ha lommer ulike steder på jakken osv.

■ Skill mellom assosiativ tenkning og kritisk tenkning.

– Dette er kjent fra brainstorming. Det er vanskelig å være helt assosiativ og kritisk samtidig. Vi har en lei tendens til å evaluere ideene vi kommer på underveis og dermed hindrer vi en god flyt av ideer. Vår kritiske side vil fort stenge for ideer til kniv som for eksempel tar utgangspunkt i "en ball i lommen". Kritikken kan kvele nye impulser når den kommer på feil tidspunkt. Derfor finnes det ulike metoder som tar vekk kritikken, slik som at du ikke kan se det du har skrevet eller tegnet eller at man må produsere så mange ideer på kort tid at man ikke har tid til å være kritisk og evaluerende.

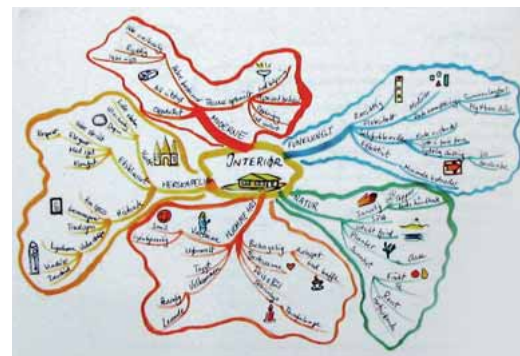
■ Skift mellom ulike uttrykksmedier.

– Når du skal arbeide med utvikling av en lommekniv, kan du tegne skisser eller lage enkle modeller, du kan finne ord og metaforer som uttrykker ønskede kvaliteter med kniven. Du kan sette sammen en collage av ulike foto. Du kan spille ut ulike brukssituasjoner ved teater osv.

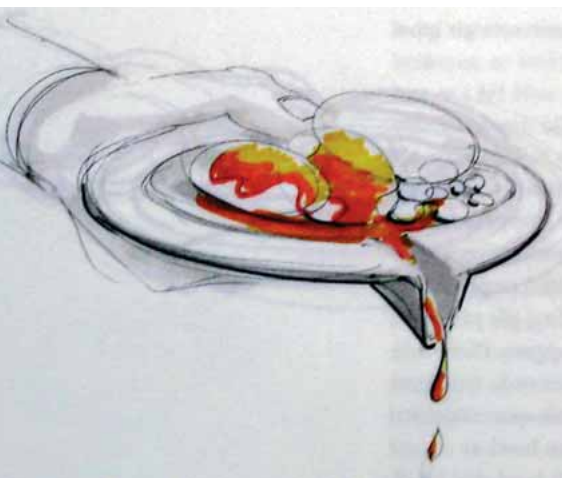
■ Dekomponer dagens løsning og koble sammen elementer på nye måter.

– En tradisjonell lommekniv kan dekomponeres til ulike knivblader, et håndtak, et ledd hvor de ulike knivene er festet og gjørne en ring som man kan bruke til for eksempel å knytte kniven til en skjede. Hvis du har et knivblad og et kortopptrekkerblad, kan du da tenke seg et knivblad som også kan fungere som kortopptrekker på en optimal måte? Kan selve knivbladet også være håndtak? Ved å ha et håndtak som kan justere seg på knivbladet kan man lettere foreta både kuttinger som krever stor kraft og små kuttinger som krever presisjon

FAKSIMILE: Oppslag fra Erik Lerdahls bok «Slagkraft». Boka er spedd på med kreative og fortellende illustrasjoner fra idéskapende prosesser.

FAKSIMILE: Illustrasjon fra «Slagkraft», som viser et tankekart med tegninger/ikoner og farger.

FAKSIMILE: Illustrasjon fra «Slagkraft», som forsterker et problem: en tallerken der sausen renner ut.

► Det handler om å belønne risikovilje, ikke bare resultater. Det handler om å sette av tid til idéarbeid i organisasjonen. Lerdahl anbefaler at organisasjonen har jevnlig idémøter på tilrettelagte møteplasser, og at dette er en del av driften. Personer med ulik kompetanse må møtes på tvers og deres møter må bli ledet slik at organisasjonen får ut synergier.

– Man må skape gode fysiske og mentale arenaer for utvikling og utveksling av ideer, sier Lerdahl.

Viktig for gründere

Lerdahl mener at gründere må lære at idéutvikling ikke er noe «hokuspokus». Det viktigste er å få realisert de gode ideene.

– Idéutvikling kan organiseres og styres slik at sjansen for å komme på og få realisert gode ideer kan økes betraktelig, sier han.

Han fastslår at idéutvikling kan læres og at de fleste kan bli langt flinkere.

Lerdahl poengterer at du kommer frem til de beste løsningene hvis du får folk (medarbeidere) med deg i utviklingen av ideen. Det betyr at du ikke bare kan «selge» løsninger, du må inn i prosesser, slik at de andre føler eierskap til det dere gjør. Du må også kunne argumentere for hvorfor du velger den prosessen du bestemmer deg for.

– Det handler til syvende og sist om profesjonalitet og dyktighet, sier Lerdahl.

Frykt

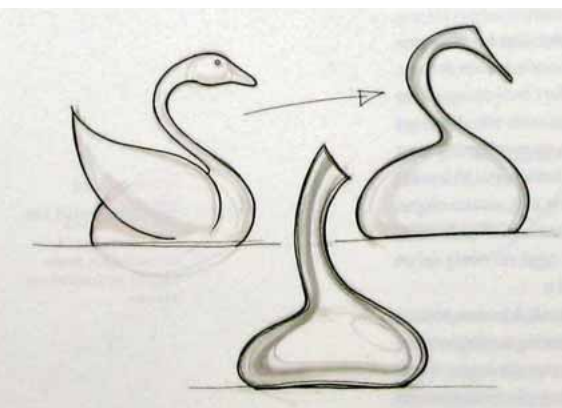
Lerdahl er overbevist om at vi må begynne med holdningsarbeidet for å fjerne våre begrensninger innen kreativ utfoldelse. Som middel til å sprengre våre egne begrensninger og oppfatninger, anbefaler han at vi slipp på vår trygghet.

I boka «Slagkraft» handler de første kapitlene om holdninger, både individuelt og i grupper.

– Det er ingen tilfeldighet at jeg starter boka slik. For meg handler arbeid med ideer om tre sentrale faktorer: *holdninger*, *spilleregler* og *metoder*, sier Lerdahl.

Han poengterer at holdninger i stor grad bestemmer hvordan vi ser på verden og hvordan vi agerer i den. Vi har ofte holdninger som begrenser vår kreative utfoldelse: «Dette går ikke», «jeg er ikke kreativ», «dette kjennes farlig og ubehagelig».

Kreativitet handler i stor grad om å

FAKSIMILE: Illustrasjon fra «Slagkraft», som viser utformingen av en vase basert på metaforen «svane på vannet».

KAN LÆRES: Forfatteren av boka, «Slagkraft», Erik

sprengre sine egne begrensninger og oppfatninger. Derfor er det etter Lerdahls mening avgjørende med en holdning som viser åpenhet for feil, der man våger å gi slipp på sin trygghet, og kan utforske ukjente spor og overraske seg selv. Det handler også om å se mulighetene i problemer og utfordringer som vi møter.

– Holdninger er ikke noe statisk, selv

Erik Lerdahl

Utdannet sivilingeniør i biofysikk, har studert musikk og skriver poesi og aforismer. Han er født i Belgia og oppvokst i Frankrike, med amerikansk mor og norsk far. I tillegg har han bodd et halvt år i India.

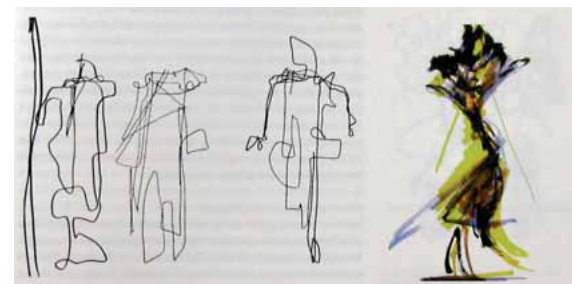
Han har også skrevet en doktoravhandling

om kreativitet ved NTNU. Han har undervist ved flere design- og entreprenørskoler i Europa, og har ledet idéutviklingsseanser og innovasjonsprosesser for større bedrifter og organisasjoner. Nå er han aktuell med boken «Slagkraft», som presenterer metoder for hvordan enkeltpersoner eller grupper kan arbeide mest mulig effektivt og målrettet med idéutvikling.

Lerdahl mener at alle kan lære å trene seg opp til å bli kreative.

FOTO: PRIVAT

FAKSIMILE: Illustrasjon fra «Slagkraft», en blindtegning med strek og farger som skal vise klesdesign.

” Jeg ville ikke ha et liv på laboratorium; fikk ikke brukt mine kreative sider samt at jeg hadde en draging mot estetiske fag. Jeg måtte finne tilbake til barnet i meg selv.

om noen nok har mer anlegg for å tenke positivt enn andre. Vi kan endre våre holdninger, men det krever at man arbeider med seg selv, sier eksperthen.

Holdninger

Tiltro til at de andre i gruppen har noe genuint å bidra med er viktig. Så gjelder det å kunne bygge videre på andres ideer, og ikke bare fokusere på sine egne tanker.

– Ærlighet, åpenhet og respekt er viktige nøkkelord. Man må kunne si ifra og fortelle det man tenker på. Jeg tror de fleste vet innerst inne hva slags holdninger som fremmer godt samspill, sier Lerdahl.

– Spilleregler er avgjørende for å få til et godt samspill. Jeg tenker på spilleregler som «bygg videre på andres ideer», «ikke kritikk i assosiasjonsfasen», «personlig kritikk skal kommuniseres ut ifra egen person – jeg opplever, jeg føler...», «absurde ideer er kjærkomne», «mangfold av ideer

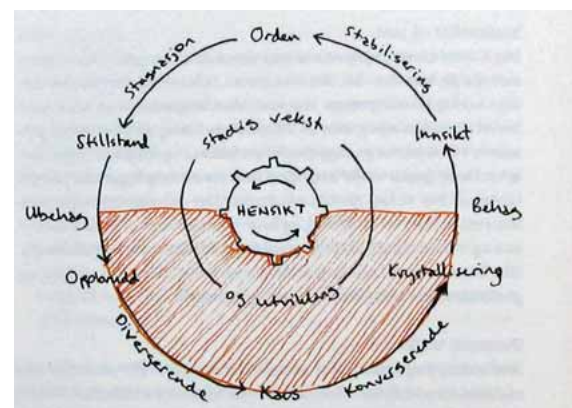
er ønsket». Samtidig kan spilleregler bli litt rigide om ikke holdningene som ligger til grunn for dem er formulert og diskutert, legger han til.

– Må på agendaen

Erik Lerdahl er engasjert i sitt fagområde. Han mener det er på høy tid at idéutvikling settes på agendaen. Og han kan ikke få understreket nok at dette er noe som alle kan ha nytte av.

– Idéutvikling angår oss alle og er nødvendig i alle yrker. Det er nødvendig i alle faser av et prosjekt og ikke bare i starten. Det kan læres og er ikke noe som bare foregår i sære hoder på små og kule byråer. I en tid med globale utfordringer kan vi ikke leve med en modell hvor kun to prosent av befolkningen er såkalt «kreative», mens resten ikke er det. Mer enn noen gang: idéutvikling angår oss alle, sier han.

bard.andersson@grunder.no

FAKSIMILE: Illustrasjon fra «Slagkraft», som viser en modell for den kreative prosessen.